

SFINȚII TREI IERARHI PROMTORII IUBIRII APROAPELUI

THE HOLY THREE HIERARCHS, PROMOTERS OF NEIGHBOURLY LOVE

Pr. drd. Doru MELINESCU

Abstract:

Love of neighbour is an essential condition for our closeness to God. We can only benefit from God's love to the extent that we show love to those around us, as our Savior teaches us. This teaching we find deepened, developed and lived by the Holy Three Hierarchs, and it was left to us as a legacy in their writings.

Saints Basil the Great, Gregory the Theologian and John Chrysostom sought to serve God, respecting exactly the teaching of the Lord Jesus Christ, that is, they preached the word of the Gospel with time and without time, not only by sermon or homily, but above all by deed, their word springs from their deed.

In the present study we will try to analyze the way in which the Holy Three Hierarchs argued the importance of loving those who are in suffering due to bodily weakness, or suffering caused by poverty, but above all they sought to ease the situation of those who were living in slavery, having considered that in their time slavery had not yet been abolished.

In order for the picture of life in Christ to be complete, we will try to highlight from the works of the Holy Three Hierarchs the importance of peace with ourselves, with what is around us, and with God, and for this peace to have good roots it must spring from the heart of the family and if necessary, the family may give birth to future priests worthy of serving their neighbour and God.

Key words: *love, family, peace, service, learning, morals.*

Introducere

Pentru ca noi să putem beneficia de dragostea și darurile lui Dumnezeu, trebuie să ne îndreptăm pașii spre El și să slujim Lui, iar aceasta nu o putem

face în mod individual doar noi cu Dumnezeu, ci avem nevoie să dovedim fapta noastră prin dragostea, mila și ajutorul oferit fraților noștri așa cum ne îndeamnă Mântuitorul când ne spune: „flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; Gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut.”(Matei 25, 35-40), însă pentru a putea arăta milă curată față de cei din jur este nevoie să fim în pace și bună rânduială cu noi înșine.

Această învățătură o găsim explicată în cuvânt și faptă de către Sfinții Trei Ierarhi, din acest motiv ne vom apleca asupra învățaturii lor, pentru a scoate câteva învățăminte și pentru noi cei de azi, ca astfel însușindu-ne cuvântul cel dumnezeiesc să-l transformăm în faptă de iubire și să devenim bineplăcuți lui Dumnezeu.

Pentru a înțelege valoarea învățăturilor pe care ni le-au lăsat Sfinții Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur să aruncăm o privire în perioada dintre anii 313-461, care este numită de patrologi secolul de aur al Bisericii creștine, un punct de referință atunci când sunt aduse în discuție probleme de ordin moral, social și teologic care privesc atât viața, cât și istoria creștinismului.

Această epocă de aur este marcată de mari personalități, care au ridicat prin fapta și cuvântul lor, teologia și morala creștină pe cele mai înalte piscuri. Dintre aceste personalități amintim pe: sfântul Atanasie, sfântul Vasile cel Mare, sfântul Grigorie Teologul, sfântul Grigorie de Nyssa, sfântul Ioan Hrisostom, sfântul Chiril al Alexandriei, sfântul Ilarie, sfântul Ambrozie, fericitul Ieronim și fericitul Augustin. Reprezentanții acestei perioade au luat făclia literaturii universale din mâinile păgânismului epuizat și au transmis-o creștinismului tânăr și plin de vigoare.

Acum are loc o minunată înflorire în literatura creștină datorită faptului, că prin Edictul din 313 de la Milan, se dădea libertate de funcționare Bisericii creștine. Automat după acest eveniment, s-a dezvoltat pe lângă predica vorbită și omilia scrisă, care într-un spațiu așa de mare ca Imperiul Roman, avea o putere de circulație foarte mare. Această pace de care s-a bucurat Biserica creștină, a îngăduit o înflorire frumoasă, subliniind încă o dată vechiul adevăr că pacea aduce belșugurile.

Dacă din partea statului, Biserica în această vreme, se bucura de liniște, au apărut frământările care o măcinau din interior și anume ereziile. Acum

au loc primele patru Sinoade ecumenice, care au pus în lumină dogma Sfintei Treimi și faptul că Iisus Hristos la întrupare a fost Dumnezeu adevărat și om adevărat. Acum are loc o dezvoltare a cultului și a locașurilor de cult, luând forme din ce în ce mai maiestose atrăgând după sine o înflorire a literaturii adecvate, în care cuvântul scris, vorbit sau cântat să nu știrbească aureola slujbelor divine și măreția catedralelor.

Monahismul prin dezvoltarea sa a prilejuit atât înflorirea multora din formele literare existente cât și crearea de noi genuri literare ca cel ascetomistic sau cel al biografiei Părinților din pustiu.

În ceea ce privește morala creștină din această vreme, sfinții Părinți, prin modul lor de viață și prin cuvântul lor pe care l-au ținut cu timp și fără timp, ne-au dat adevărate modele de trăire creștină, ca astfel urmându-le sfatul și exemplul, pașii noștri să se îndrepte spre limanul cel lin.

Remarcăm astfel pe sfinții Trei Ierarhi, care au uimit o lume întreagă peste veacuri cu felul lor de viețuire în duhul lui Hristos, și mai ales prin râvna cu care au luptat pentru dreapta credință, și pentru ajutorarea “fraților Domnului” care în vremea lor erau foarte neajutorați. Ei n-au putut trece nepăsători pe lângă problemele morale ale vremii lor, de aceea în cuvântul lor condamnau nelegiuirile celor bogăți. La fel ca toți creștinii și acești mari sfinți au urât păcatul cu toată ființa lor, dar l-au iubit pe păcătos. Ei aduceau rezolvare la problemele morale din timpul lor cu exemple de virtute.

Aceste adevărate minuni ale Bisericii noastre, îți trezesc în suflet un deosebit interes pentru cunoașterea în faptă a virtuților creștine, care dacă le urmezi întru totul ajungi la unitatea cu semenii și cu Hristos Însuși, adică la scopul final al vieții creștine.

Însă pentru a putea merge pe calea cea dreaptă spre Hristos, după cuvântul Domnului, teologhisit de Sfinții Trei Ierarhi, este nevoie să manifesti dragoste-milostivă față de aproapele, pace cu tine însuși, cu cei din jur și cu Dumnezeu, dar toate acestea trebuie să se regăsească și în mica Biserică a fiecăruia dintre noi adică familia, și apoi dacă Dumnezeu ne învrednicește să slujim aproapelui prin darul Preoției atunci responsabilitatea crește și mai mult. Toate aceaste ideie teologice vom încerca să le aprofundăm studiind o picătură din vasta învățătură a Sfinților Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur.

Slujirea aproapelui ca dovadă de iubire față de Hristos

Sfântul Vasile cel Mare spunea dintru început că preoția este o slujire a lui Dumnezeu prin ajutorul oferit semenilor aflați în suferință urmând întocmai cuvântul Mântuitorului „... flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit

la Mine... Adevărat zic vouă întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 35-36, 40).

În aceeași măsură și Sfântul Grigorie Teologul vine și spune că, virtutea iubirii formează un adevărat tratat de morală, iubirea este aici cea mai frumoasă aplecare asupra nevoilor aproapelui, iar prin această faptă de filantropie se exprimă de fapt iubirea față de Dumnezeu. Ceea ce constituie un plus de căldură adusă de Sfântul Grigorie, în acest fundamental concept creștin al iubirii aproapelui, este sublimul sacrificiu uman în jertfirea față de semenul aflat în suferință, și totul este privit în lumina jertfei lui Hristos.

Cu aceleași probleme ca și ceilalți doi sfinți părinți se confrunta și Sfântul Ioan Hrisostom. Nici el nu a stat nepăsător în fața acestor probleme, ducând o luptă neîncetată. El arată că mărturisirea credinței doar la nivel de cuvânt, lipsită de faptele dragostei nu duce la mântuire datorită faptului că: „Iubirea fără credință nu folosește la nimic, iar fără credință iubirea nici nu este posibilă”.

De cum a ajuns preot, Sfântul Vasile cel Mare a început să lupte pentru ajutorul sărmanilor, condamându-i pe bogații care au obținut averile prin mijloace necinstite: camătă, dobânzi, comerț cu sclavi, pradă de război, bunuri confiscate etc. Legile umane ocroteau drepturile proprietarilor chiar împotriva libertății și vieții debitorilor. Suferința și neajunsurile celor săraci erau cauzate în mare parte din cauza impozitelor insuportabile, care dacă nu erau plătite debitorilor le era vândut totul, chiar și copiii. Alte ori, pe baza unui simplu denunț statul confisca bunurile ducându-l la ruină pe cel denunțat.

În această luptă dusă prin cuvânt, Sfântul Vasile cel Mare este foarte sever și direct numindu-i pe bogații care au agonisit averile lor folosindu-se de lege în mod abuziv și fără milă, hoți, spunându-le: „Tu ești răpitor însușindu-ți cele ce ai primit spre administrare? Sau cel care dezbracă pe cel îmbrăcat se numește borfaș, iar cel care nu îmbracă pe cel gol, deși poate să facă aceasta, este vrednic de alt nume? Dacă se numește hoț cel care ia haina cuiva, ce nume să dea celui care, putând să îmbrace pe fratele său gol n-a făcut-o? Pâinea pe care o deții tu este a celui flămând, haina pe care o ții tu în dulap este a celui gol, încălțăminte care putrezește la tine este a celui desculț. Argintul pe care îl ții îngropat este a celui nevoiaș. Pe atâția oameni nedreptățești la câți ai putea dăruii”. El condamnă pe toți cei care speculează nenorocirile oamenilor, așa cum făceau negustorii de grâu în timpul foametei și combate luxul, ospețele copioase și camătă¹.

Sfântul Vasile întărea foarte mult idea ca bunurile să fie folosite în comun, spunând în acest sens: „Cei care îmbrățișează viața și traiul de obște se întorc la binele natural. Numesc cea mai desăvârșită comunitate a vieții pe acea din care a fost eliminată proprietatea averii... Dumnezeu a vrut ca

¹ Prof. C. PAVEL, „Atitudinea Sfinților Trei Ierarhi față de problemele morale ale vremilor”, în „Studii Teologice”, nr.3-4 /1977, p. 224-225.

noi să fim așa de la început și spre aceasta ne-a creat... Dacă păcatul n-ar fi stricat firea, n-ar fi existat între oameni împărțire, neînțelegere și războaie.” În acest sens el ne dă pildă viața de obște a albinelor, liliecilor, etc., care trăiesc, muncesc și se apără împreună. Această viață de obște face parte din natura noastră, „Nimic nu este așa de propriu firii noastre ca a fi în comuniune unii cu alții.” Sfântul Vasile este convins că viața de obște este mai folositoare în multe privințe, că Dumnezeu a hotărât ca noi să ne ajutăm unii pe alții, și arată că nici Hristos în Dragostea Lui nu îngăduie ca fiecare să privească numai la ale sale, pentru că după cum bine știm iubirea nu caută la ale sale².

Foarte frumos arată, temeiurile creștine care îndreptățesc ideea despre folosirea obștească a bunurilor materiale și că proprietarii sunt doar administratori spunând în acest sens: „că dacă are fiecare cât îi trebuie pentru împăcarea trebuințelor, iar prisosul l-ar lăsa celor nevoiași, nimeni nu ar mai fi bogat, dar și nimeni sărac. N-ai ieșit gol din pânțec? Și nu te vei întoarce tot gol în pământ? De unde sunt deci cele ce ai acum? De vei zice că de la întâmplare, ești fără Dumnezeu necunoscând pe Cel ce te-a creat și nefiind recunoscător Celui ce ți-a dat. Iar de mărturisești că sunt de la Dumnezeu, spune-ne și nouă motivul pentru care le-ai primit. Nu cumva este nedrept Dumnezeu neîmpărțindu-ne deopotrivă cele de trebuință vieții? Pentru ce tu ești bogat, iar celălalt sărac? Pentru aceea, desigur, ca și tu să primești răsplata bunătații și a credincioșiei chiverniseli și acela să fie cinstit cu marea răsplată a răbdării! Sfântul Vasile cel Mare mai arată că dacă fiecare și-ar împărți averile și le-ar da la săraci, ar avea fiecare cât să-și satisfacă nevoile și nu ar mai fi diferențe sociale între oameni”³.

Dându-și seama că acest lucru în acea perioadă era imposibil de realizat, atunci Sfântul Vasile s-a mulțumit să aplice această regulă în mănăstirile organizate de el în stil chinovial, iar în lumea laică, practica milostenia creștină.

Cu multă măiestrie Sfântul Vasile îl întreba pe bogat „ce vei răspunde judecătorului, tu care îmbraci zidurile și nu îmbraci pe semenul tău? Tu care-ți împodobești caii și nu te uiți la fratele tău strâmtorat?”, prin aceasta încercând să-l determine să facă și el milostenie. Și pentru a deveni mai convingător mai adaugă că nu există mai rea lăcomie decât de a nu da săracilor nici măcar cele ce se strică. În pledoaria sa atinge punctul culminant atunci când povestește cazul unui tată care este nevoit să-și vândă un copil ca sclav, pentru a-i întreține pe ceilalți copii ai săi.

Sfântul Vasile condamnă lenea bogaților și faptul că ei se foloseau de munca săracilor, pe care nu-i răsplăteau pe măsură, și menționează că munca folosește la demolirea poftelor rele ale trupului și la agonisirea celor

² *Ibidem*, p. 226.

³ *Ibidem*, p. 226-227.

necesare pentru cei flămânzi, goi, bolnavi etc., ca să putem răspunde la judecata Mântuitorului când vom fi întrebați dacă am hrănit pe flămânzi, dacă am îmbrăcat pe cei goi, etc. (Matei 25, 35-37). El consideră munca manuală drept cea mai însemnată datorie a monahului, fiind în stare chiar să-o înlocuiască cu postul. Mai spune că milostenia făcută vagabonzilor și desfrânaților este ca și aruncată la câini⁴.

Sfântul Vasile mai adaugă că nu trebuie să considerăm că numai cei bogați sunt stăpâniți de duhul înavuțirii, ci chiar și pe cei săraci îi stăpânește acest duh și cu tendința să se îmbogățească în dauna semenilor lor, și de aceea ei nu pot să fie trecuți în rândul celor pe care Mântuitorul Iisus îi amintește în fericirea I (Matei 5, 3). Tot în acest sens mai adaugă că chiar dacă bogăția ar fi să curgă ca un râu, creștinul nu trebuie să-și lipească inima de ea, pentru că e mult mai ușor să ții apa în mâini decât să-ți păstrezi bogăția.

Un lucru foarte important reiese din omiliile sfântului, că păcatele nu ți le poți răscumpăra cu bogățiile pe care le deții și cu atât mai mult nu-ți poți cumpăra mântuirea. În termeni foarte hotărâți este condamnată de către Sfântul Vasile camăta și faptul că oamenii se îmbogățesc profitând de necazurile oamenilor săraci și de neajunsurile lor.

Foarte frumos își găsește cuvintele atunci când îi mustră pe cămătari, spunându-le: „Ascultați voi, bogaților ce sfătuim noi pe cei săraci din cauza neomeniei voastre: să rămână mai degrabă resemnați în suferință decât să primească suferințele de pe urma cametei. Dacă ați fi încă credincioși Domnului ce nevoie ar mai fi de cuvintele acestea? Căci care este sfatul Domnului, să împrumutați pe aceia de la care nu mai nădăjduiți să luați înapoi (Luca 6, 34-35). Dar poate va zice cineva: Ce fel de împrumut este acela care nu aduce cu sine nădejdea primirii înapoi a sumei împrumutate? Înțelege puterea cuvintelor Domnului și atunci vei fi uimit de iubirea de oameni a Legiuitorului. Când ai să dai ceva unui sărac pentru Domnul, lucrul acesta este totodată și dar și împrumut; este dar din cauză că nu mai nădăjduiești să ți se dea înapoi și este împrumut din cauza darului celui mai mare al stăpânului care îți va răspunde pentru el și care luând un lucru mic pentru sărac, îți va da ție în schimb mari lucruri, căci: „cel ce pe sărac ajută, pe Domnul împrumută” (Proverbe 19, 17)⁵.

Sfântul Vasile cel Mare subliniază că pentru a putea face acest pas spre o egalitate socială este nevoie de o prietenie puternică între oameni și de o unitate sufletească cum reiese din următoarele cuvinte: „Ce poate această viață? Ce fericire i se aseamănă? Ce e mai plăcut ca legătura și unirea moravurilor și sufletelor? Oamenii plecați din diferite neamuri și țări s-au contopit într-o așa de desăvârșită identitate, încât se vede un singur suflet

⁴ *Ibidem*, p. 228-229.

⁵ Pr. Magistrand Mihai GEORGESCU, *Ideii morale și sociale în comentariul la Psalmi al Sf. Vasile cel Mare*, în „Studii Teologice”, nr. 7-8 /1958, p. 407-470.

în mai multe trupuri, iar pluralitatea trupurilor se arată instrument al unei singure voințe. Cel care îi bolnav cu trupul are pe mulți care suferă sufletește împreună cu el. Cel care îi bolnav sufletește și cade, are pe mulți care să-l trateze și să-l ridice”⁶.

Marele nostru Sfânt pe lângă această luptă prin cuvânt a dus și o luptă prin faptă, înființând un complex de asistență socială, dându-se astfel pildă pe sine. Aceste așezăminte se numeau Vasiliada, fiind organizate în sânul ei spitale, azile pentru bătrâni, orfani, văduve, fecioare, atelier, școli, etc. Chiar dacă nu a reușit să-i convingă pe bogați să-i elibereze pe sclavi și să-și pună bunurile în folosul comunității a reușit să le mai ușureze situația. Se știe că în secolul al III-lea se strângeau fonduri pentru eliberarea sclavilor, colectă care avea loc de obicei la Paști și la Rusalii⁷.

Sfântul Grigorie de Nazianz este supranumit „Teologul” pentru că a pătruns cu mintea ca nimeni altul, Taina Sfintei Treimi, reușind să redea în cuvinte și în fapte adevărul despre Taina Iubirii dintre Persoanele Treimice, iubire pe care Hristos a descoperit-o omului, ca acesta din urmă să aibă parte de ea, dar aceasta în măsura în care și oferă iubirea. El mai era și un „Suflet adânc contemplativ, de o sensibilitate excesivă, cufundat în nesfârșite dialoguri interioare... Temperamentul retoric, e înclinat adesea să vadă în poezie un mijloc de a se destăinui... și nu rareori îl simțim pătruns de harul acela în stare să prefacă și să-nchidă în adevărata poezie tot ceea ce atinge”; nu însă fără să se apropie de viața omului concret, care dacă făcea parte din clasele celor bogați, îi atrage atenția asupra faptului că pentru a adera la creștinism este necesar ca viața noului botezat să se identifice cu viața lui Hristos, care „a luat chip de rob”⁸.

Sfântul Grigorie când vorbește despre viața comunitară pornește de la adevărata prietenie și dă ca exemplu prietenia sa cu Sfântul Vasile cel Mare, spunând: „Se pare că avem amândoi un singur suflet, care pune în mișcare două trupuri... Fiecare din noi eram în celălalt și prin celălalt”. Și tot el arată cum prietenia este creatoare a civilizației și a progresului: „Cel ce este singur, chiar dacă înțelege ceva, nu se include în sine însuși, ci aleargă în toate părțile căutând pe cineva care să-l asigure că-i așa. Când însă sunt doi mânați de aceeași sete de știință, se ajută unul pe altul, ca și cum ar fi contopiți în unul singur: unul aflând un adevăr, iar celălalt confirmându-l”⁹.

Când vorbește despre viața comunitară, Sfântul Grigorie amintește cu admirație despre viața de obște de la începutul omenirii când nu erau nici

⁶ Diacon Prof. Sorin COSMA, *Idei moral-socile în operele Sfinților Trei Ierarhi*, în „Mitropolia Banatului”, nr. 1-3 / 1974, p. 53.

⁷ Prof. C. PAVEL, *op. cit.*, p. 229-230.

⁸ Diacon Prof. Sorin COSMA, *op. cit.*, p. 50.

⁹ *Ibidem*, p. 53.

bogați nici săraci, nici liberi nici sclavi, ci toți erau egali între ei. El îndemnându-ne să imităm legea supremă a lui Dumnezeu, care aduce ploaie peste cei drekți și peste cei păcătoși, care face să răsară soarele peste toți deopotrivă și care dă tuturor aceste mijloace de trai în comun fără nici o deosebire sau restricție¹⁰. Sfântul Grigorie precizează: „Nici un om nu este sclav prin natură, nu materia ci silnicia a împărțit în două cele ale oamenilor”. Prin aceasta el arată că oamenii în natura lor sunt toți egali, și că doar anumite împrejurări nefericite îi aduce pe unii în starea de sclavi¹¹.

Sfântul Grigorie mereu îi muștra pe cei bogați spunând: „Tu nu te vei smeri niciodată atât cât s-a smerit Hristos cu care te botezi astăzi și care a luat chip de rob pentru tine”.

După cum știm Sfântul provenea dintr-o familie foarte înstărită, dar el în inima lui nu dorea decât sărăcia și simplitatea pustiei și să-și merite bucata de pâine doar dacă a muncit. Aceasta reiese din scrisoarea pe care i-o adresa Sfântului Vasile cel Mare, căruia îi amintește că le-au rămas multă vreme bătături în palme, după ce munciseră multă vreme împreună de dimineață până seara, tăind lemne și pietre, sădind și tăind pomi. De ce menționa acestea? Pentru că Sfântul Grigorie trăia într-o societate în care cei bogați în majoritate trăiau din munca sclavilor iar ei nu făceau mai nimic folositor, iar sfântul nu vroia să trăiască și el altfel, el iubind munca¹².

La originea distanței de ordin social, este omul care este neinstruit și needucat, care se lasă pradă instinctelor, fiind condus de sentimente inferioare și egoiste. Sfântul Grigorie ne arată că virtutea iubirii stă în fruntea tuturor virtuților, după cuvintele Mântuitorului și ale Sfântului Apostol Pavel, ea fiind cea mai mare poruncă din lege (Matei 22, 36 și I Corinteni 13, 13). Prin nimic altceva nu putem sluji mai bine lui Dumnezeu și mai desăvârșit, ca prin mila față de aproapele.

Fiecare dintre noi trebuie să ne arătăm iubirea noastră către toți semenii: fie ei copii orfani, văduve, neputincioși și bolnavi. Dar el consideră că cei mai vrednici de milă sunt leproșii pentru că ei erau marginalizați de societate și mai ales de familiile lor, fiind astfel și bolnavi, și fără adăpost și hrană. Cuprins de milă Sfântul Grigorie exclamă: „Cine nu-și simte inima sfășiată de gemetele acestora?”, când îi vedem arși de soare sau înghețați de frig. El mai arată că multe inimi împietrite trec cu nepăsare pe lângă aceștia.

La Sfântul Grigorie Teologul vorbește în permanență iubirea care nu caută ale sale, ci totdeauna dăruiește. El socotea în permanență că cea mai sfântă datorie a tuturor creștinilor este de a ajuta pe semenii noștri să lege milostenia cu virtutea iubirii și a credinței în Dumnezeu, mila de aproapele având un caracter universal în concepția sa. El îndeamnă pe toată lumea

¹⁰ Prof. C. PAVEL, *op. cit.*, p.226.

¹¹ *Ibidem*, p.230.

¹² *Ibidem*, p.229.

„Fă-te Dumnezeu pentru cel lovit de nenorocire prin imitarea milostivirii lui Dumnezeu”, și ajută-l pe cel nevoiaș. Foarte frumos întărește cele spuse prin cuvintele „Cât timp plutești mânat de vânt prielnic, întinde mâna celui căzut pradă valurilor; cât ai trupul sănătos, ajută pe cel ce zace în nenorocire și în suferință”, și vei primi răsplata de Iisus Hristos.

Armonia, pacea și progresul în marea familie a omenirii pot fi restabilite doar cu ajutorul iubirii de oameni. Pătruns de învățăturile evanghelice, a făcut din Nazianz o adevărată operă de binefacere, ajutând pe toți oamenii aflați în suferință, indiferent de neam și de religie. Același lucru l-a făcut și în Capadocia ajutând pe bunul său prieten, în slujba bolnavilor din spitalele numite *Vasiliada*. Aceste spitale care ajutau pe bolnavi indiferent de categoria lor socială, ne spune Sfântul Grigorie că erau mai strălucitoare decât porțile Tebei și mai mărite decât cele șapte minuni ale lumii.

Sfântul Grigorie îi numește pe cei nevoiași Hristoși și îi îndeamnă pe toți deopotrivă: „Să cercetăm pe Hristos, să purtăm de grijă lui Hristos, să hrănim pe Hristos, să îmbrăcăm pe Hristos și să-l aducem în casele noastre, urmând întocmai cuvântul Mântuitorului care îi numește pe cei neputincioși frații săi¹³.

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că o zecime din populația Antiohiei, era alcătuită din mari bogătași care dețineau averi impresionante cu sclavi, servitori, domenii vaste, palate strălucite, mobile, vase de preț, bijuterii și altele. Bogății duceau o viață de lux, de huzur și de petreceri neîncetate care erau de-a dreptul scandaloase. O altă zecime era alcătuită din săraci lipiți pământului care erau: flămânzi, goi și fără adăpost. Erau atât de desperați acești săraci încât își vindeau copiii ca sclavi sau își duceau copilele în casele desfrâului, ba chiar își mutilau copiii din fragedă pruncie, orbindu-i sau amputându-le un membru și îi puneau să cerșească, astfel înduioșându-i pe bogații nepăsători¹⁴.

Sfântul Ioan era deranjat și tulburat de averile rău dobândite. Chiar dacă la început el nu condamnă pe cei ce dețineau averi moștenite sau obținute pe cale cinstită, prin comerț, agricultură, exercitarea unei profesii. După o ultimă analiză el susține că orice avere mare își are originea în furt, camătă, fraudă comercială, căsătorie din interes, spolierea săracilor și alte procese necinstite. Averile moștenite nu scapă nici ele de o analiză Sfântul Ioan Hrisostom spunând că „ceea ce moștenim în mod cinstit a fost agonisit în mod necinstit”, și că „nedreptatea este începutul oricărei proprietăți”¹⁵.

Mai mult decât acestea el îi numește pe bogați hoți spunându-le: „Bogatul dezbrăcat de orice rușine, neacoperit la față, în piața publică și la lumina

¹³ Arhid. Ioasaf GANEA, *Sfântul Grigorie Teologul, propovăduitor al iubirii de semenii*, în „Mitropolia Olteniei”, nr.1-2 / 1975, p. 19-22.

¹⁴ Prof C. PAVEL, *op. cit.*, p. 223.

¹⁵ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Părinți și Scriitori Bisericești*, nr.23, trad. de Pr.Dumitru Fecioru, Ed. Inst. Biblic și de Misiune, București 1994, p. 981-990.

zilei, îi jefuiește pe toți. Bogatul este în același timp hoț și tiran”¹⁶. Sfântul Ioan este dur în cuvânt cu bogații, nu pentru că dețineau multe din cele materiale, ci pentru că erau lipsiți de compasiune, milă și iubire față de cei aflați în suferință, aceștia având aceeași atitudine ca și bogatul nemilos din pilda Mântuitorului (Luca 16, 19-31). Menționăm faptul că Sfântul Ioan Gură de Aur nu era dintre cei săraci.

Sfântul Ioan Hrisostom, îi acuză pe stăpâni care își exploatează nemilos muncitorii lor, spunând: „Ei muncesc toată viața fără încetare, osândiți la o muncă strivitoare, ca măgari și catâri și se întorc acasă cu mâinile goale și rămânând chiar și datori (...). Ei tremură ... înaintea pedepselor, spoliierilor și tâlhăriilor intendenților”. Sfântul Părinte subliniază că „Toate relele noastre vin de la acest cuvânt rece, „al meu” și „al tău”, această vorbă rece care a introdus în lume o infinitate de războaie a fost alungată din societatea sfântă, membrii ei locuiau pământul ca îngerii cerul; săracii nu invidiau pe bogați căci nu existau bogați; bogații nu disprețuiau pe săraci, căci nu existau săraci; totul era comun, nimeni nu pretindea că ceva din ceea ce posedă, îi aparține ca proprietate (...). Cedarea averii proprii și amestecare ei cu alte valori ca să nu se mai recunoască vechiul ei proprietar, face să se evite disprețul bogaților și umilința săracilor”¹⁷.

Sfântul Părinte pledează pentru faptul că dacă Dumnezeu a făcut multe lucruri comune tuturor cum este: aerul, soarele, apa, pământul, cerul, marea, lumina, astrele; și din folosirea acestor bunuri comune nu se iscă nici o ceartă, pacea fiind deplină și pentru liniștea tuturor ar fi nevoie ca toate bunurile să fie comune. În acest sens el spune „Comunitatea bunurilor este, deci mult mai potrivită pentru noi decât proprietatea individuală; ea este conformă cu natura.”

Sfântul Ioan Hrisostom îi deplânge pe bogații nesăbuiți, spunând „Ce este mai potrivnic rațiunii decât a încredința pomenirea numelui său și a gloriei personale pietrelor, lemnurilor, unei materii neînsuflețite? Au răpit de la familii întregi bunurile care le posedau, au despuiat pe văduve, au jefuit pe orfani, spre a construi pentru viermi o locuință splendidă și au ridicat pentru stricăciune monumente mărețe, la gândul că aceste construcții vor eterniza amintirea numelui lor câtă vreme ei nu vor putea opri timp îndelungat descompunerea trupului lor”. Sfântul Părinte consideră că bogatul este doar un administrator al averii și ea trebuie dăruită spre folosința săracilor, ceea ce ar duce la suprimarea ei. Sigur că aici este vorba de averile mari, nu bunurile materiale care nu sunt mai mari decât strictul necesar existențial. Sfântul Părinte le atrage atenția bogaților, ce pericol i-ar paște dacă cei ce trudeau din greu ar face o grevă, ei ar ajunge în mizerie. Acest lucru era

¹⁶ Prof. C. PAVEL, *op. cit.*, p. 224.

¹⁷ *Ibidem*, p. 225.

posibil pentru că bogații formau o clasă socială neproductivă, parazită și exclusiv consumatoare, pe când cei ce formau clasa săracilor erau cei care produceau și din păcate li se permitea să consume doar puțin sau chiar deloc.

A devenit celebră propunerea Sfântul Ioan Hrisostom, cum că ar fi bine să fie două cetăți, într-una să fie numai bogați, iar în alta doar săraci. Rezultatul, spune el, va fi următorul, cetatea săracilor nu va duce lipsă de nimic, aceștia pricepându-se la toate meseriile necesare vieții, în schimb cetatea bogatilor va duce lipsă de toate cele necesare, fiind expusă pieirii, pentru că bogații în afară de a exploata pe alții nu se mai pricepeau la nimic și nici nu erau deprinși cu munca. Rezultă că munca este cel mai potrivit mijloc de a-și asigura cineva existența și progresul material și spiritual, în conformitate cu voia lui Dumnezeu. Sfântul Părinte spune că munca este “mijlocul de a nu primi nimic de la alții și de a fi chiar în stare să dăruiești, după cuvântul “Mai fericit este a da decât a primi”¹⁸.

Indiferent că muncești în agricultură, sau faci o muncă în conducere, el vede în aceasta drept factor al desăvârșirii personale. Mai arată că fără muncă forțele fizice și intelectuale se atrofiază, și doar prin muncă sufletul se curăță de păcate și patimi. Concentrarea pe care o impune munca, adună gândurile și le disciplinează. El condamnă lenea și cerșetoria spunând că sunt înjositoare și rușinoase. Sfântul Ioan Hrisostom era numit prietenul, ocrotitorul și ambasadorul săracilor, el însuși numindu-se așa într-o predică.

O mare problemă a secolului al IV-lea era sclavia. Sfântul Părinte relatează că în târguri, sclavii, erau tratați și expuși ca animalele, vânduți și cumpărați ca orice altă marfă. Sântul Ioan duce o muncă de lămurire foarte grea și anevoiasă cu stăpânii de sclavi, pentru a-i trata pe aceștia din urmă câtuși de puțin omeneste, și cu dragoste creștină: “Dumnezeu ne-a dat mâini și picioare ca să nu avem nevoie de slujitori (...) Dacă vă trebuie slujitori, să fie unul, doi, cel mult trei, sau chiar unul pentru mai mulți (...). Dacă aveți pentru ei bunăvoință și înțelegere, nu puneți pe nici unul să vă slujească; după ce i-ați cumpărat și i-ați pus să învețe meserii, care să le procure cele de nevoie, eliberați-i!” El nu acceptă maltratarea drept metodă de a face educație sclavilor vicioși, considerându-o neomenie, recomandând să îi îndrepte cu blândețe. În acest sens spune: “Dacă este creștină, este sora ta. Dacă bea ai grijă să nu mai primească vin! Dacă-i desfrânată, căsătorește-o. Dacă fură, ia aminte la lucrurile tale! (...). Poartă-te cu răbdare cu sclavele tale!”¹⁹.

Pacea, element important pentru progresul comuniunii în Hristos

Un loc important în lucrările Sfântului Vasile îl ocupă problema păcii. Pentru a întări valoarea păcii Sfântul Părinte spune: „Și se pare că cea mai

¹⁸ *Ibidem*, p. 227-228.

¹⁹ *Ibidem*, p. 230.

desăvârșită dintre toate binecuvântările este pacea, deoarece ea nu este altceva decât echilibrul cel mai desăvârșit al părții conducătoare din om”. Această pace este dorită Bisericii și de către Apostolul zicând: „Harul și pacea să se înmulțească vouă!” (I Petru 1, 2). Important este de știut faptul că pacea care va păzi inimile noastre ne va ajuta să uităm tulburarea și încurcătura care provin de pe urma patimilor.

Omul rămâne într-un echilibru cu Dumnezeu numai atâta vreme cât face ca pacea să sălășluiască în sufletul său, iar în momentul în care în sufletul omului pătrunde tulburarea, acest echilibru se strică în defavoarea omului.

După cum vedem pacea adevărată nu poate fi decât pacea de sus, ea e ușa evlaviei, cum ne arată și Mântuitorul: „Pacea Mea las vouă, pacea Mea dau vouă...” (Ioan 14, 27). Ca exemplu de pace noi trebuie să-l avem totdeauna pe Mântuitorul, căci El este făcătorul de pace. Datoria creștinului este să-I urmeze exemplul făcând în lume pace, iar în rugăciunile sale să ceară atât pacea din sufletul său, cât și pacea pentru semenii săi din lume²⁰.

Sfântul Vasile consideră că adevărata pace nu se poate înfăptui decât în duhul iubirii. Biserica fiind chemată să adune în aceeași comunitate de viață pe cei care din cauza deosebirilor sociale sunt potrivnici unii altora. În sânul Bisericii bogatul și săracul fiind puși pe picior de egalitate, cel bogat trebuind să renunțe la superioritate și la mândrie față de cel sărac, iar săracul să nu se simtă umilit în fața celui bogat.

Când este vorba despre pacea cu semenii noștri, Sfântul Vasile ne arată că este necuviincios să luptăm unii împotriva altora, sau să ne răzbumăm pe aproapele nostru, și că este bineplăcut lui Dumnezeu să păstrăm pacea față de toți, cum de altfel ne arată și Sfântul Apostol Pavel: „Dacă se poate, pe cât stă în putința noastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii!” (Romani 12, 18). Argumentând cu fericirea a șaptea „Ferițiți sunt făcătorii de pace, că aceia fii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9) Sfântul arată că datoria creștinului este de a aduce și pe alții la pacea lui Hristos²¹.

Pacea pe care ne-a lăsat-o Mântuitorul se caracterizează prin dobândirea unei minți liniștite, a unei stări sufletești echilibrate, prin eliberarea de patimi și îndepărtarea de orice prilej de sminteală, căci, Cel ce caută pacea, acela îl caută pe Hristos, fiindcă El este pacea, care a zidit pe cei doi într-un singur om, făcând pace!

Din operele Sfântului Grigorie Teologul reiese foarte frumos conturată problema păcii. Pentru ca universul să se afle într-un echilibru stabil, spune el, are nevoie de ordine, iar ca societatea în genere și Biserica în special să se afle într-un echilibru are nevoie de pace. Când vorbește despre ordine el spune

²⁰ Pr. Magistrand Mihai GEORGESCU, *op. cit.*, p. 473-474.

²¹ Teodor BODOGAE, Ioan ZĂGREAN, *Sfântul Vasile cel Mare* Închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa; Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1980, p. 230-231.

că ea „este mama și tăria a tot ceea ce există! Ordinea purcede din Dumnezeu și ea este o însușire a Logosului, Care a creat și organizat toate foarte bine.

Lucrul care-l tulbura cel mai tare era „sfâșierea scumpei cămăși a lui Hristos de către ereticii arieni și de către cei ce voiau să ocupe scaunul episcopal din Constantinopol prin tot felul de viclenii și comploturi și dușmănindu-l pe el. Aceste erezii au apărut datorită faptului că lipsea o modestie în discuțiile dogmatice, fiecare introducea tot felul de artificii și instrumente filosofice în Biserică, aceste lucruri rele Sfântul Grigorie asemănându-le cu cele zece plăgi ale Egiptului. El nu ne împiedică să discutăm orice, dar ne sfătuiește să ne abținem a lupta înverșunat și „să nu învățăm pe alții în afară de lege și rânduială”. Și mai ales nimeni să nu se aprindă în discuții care la un moment dat îl depășesc. Iar ca în Biserică să fie pace, este nevoie ca cei mari să fie pătrunși de virtutea umilinței.

„Care lucru este cel mai frumos în învățătura noastră?” întreba odinioară Sfântul Grigorie pe ascultătorii săi, și tot el răspunzând zicea: „Pacea” și apoi continua cu o altă întrebare: „Voi adăuga că este chiar și cel mai folositor lucru și din contră, care este cel mai rușinos lucru și cel mai vătămător?” răspunsul pe care l-a dat Sfântul Părinte a fost discordia.

Mulți tulbură pacea cu legea încrederii înfumurate în sine, legea aroganței, în locul legii rușinii, care este cel mai mare ajutor în dobândirea virtuții. Aceștia au semănat în suflete anarhia și poliaria, destrămându-i astfel pe creștini, devenind ca niște oase risipite (Psalmul 140, 7), ei luptând de fapt împotriva propriilor corpuri, atât ca timp fizic cât și ca timp al Bisericii. Sfântul Grigorie prin cele spuse ne aduce în față imaginea Bisericii, ca timp a lui Hristos, ale cărui mădulare sunt, ei înșiși. El arată că aceste mădulare au făcut mai mulți Hristoși în Biserică, aici făcând aluzie la Biserica Corintului (I Corinteni 5, 4), în loc de unul singur. Sfântul părinte vrea să sublinieze că pacea și mai ales cea din sânul Bisericii este susținută doar dacă toți gândesc într-un singur cuget la cele sfinte ale Bisericii și cu atât mai mult la Hristos. Într-un cuvânt toți, și cei de atunci și cei de acum trebuie să mărturisim o singură credință în Hristos.

Celor care persistă în păcatul acesta al înfumurării, le arată și sancțiunea: „Soarta acestora este aceeași cu a lui Datan și Aviran cârtitorii împotriva lui Moise și Aron, pedepsiți de Dumnezeu cu înghițirea de vii a pământului”(Numeri 16, 1).

Printr-o frumoasă și plastică asemănare între trupul nostru fizic și trupul obștii creștine, Sfântul Grigorie învață cu tot focul dragostei de pace, atât pe părtași, cât și pe credincioși să fie una, „căci toți una suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare ale lui Hristos, dar și mădulare unii altora (Romani 12, 5)²².

²² Pr. Prof. Nicolae PETRESCU, *Idei despre pace, ordine și disciplină la Sf. Grigorie de Nazianz*, în „Mitropolia Banatului”, nr. 1-3 / 1972, p. 41-43.

Sfântul Grigorie arată că pacea se revarsă din Dumnezeu și este bine plăcută Lui astfel că „Dumnezeul nostru este în mod esențial Dumnezeuul păcii și al dragostei. În acestea stau toate atributele care plac cel mai mult inimii Sale. Îi place să se numească Dumnezeuul păcii și al dragostei, ca să ne avertizeze că prin aplicarea acestor virtuți ne apropiem cel mai mult de El”²³.

Când analizează principalele aspecte ale păcii cu Dumnezeu, cu sine și cu semenii, Sfântul Ioan Gură de Aur, consideră că pacea este “mama tuturor bunurilor”. “Dacă nu-i pace, toate celelalte sunt de prisos”, socotind lăcomia ca fiind pricina războiului și a nenumărate și grave păcate²⁴.

Sfântul Ioan spune că pentru a dobândi iertare de multele noastre păcate, de la Dumnezeu este necesar ca noi să iertăm și să facem pace cu aproapele nostru și astfel vom dobândi pacea cu Dumnezeu și vom merge spre unitatea cu El. Sfântul Părinte consideră că pentru a face pace cu Dumnezeu, este necesar să ne împăcăm în primul rând cu oamenii, iertându-le toate cu dragoste creștină. El întărește acestea prin cuvintele Mântuitorului: ”De veți ierta oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă greșelile voastre; iar dacă nu veți ierta altor oameni, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile”(Matei 4,14-15).

Sfântul Hrisostom arată că pe lângă iertare, este nevoie și de uitarea răului pe care ni l-au făcut vrășmașii noștri, doar astfel rana din sufletul nostru se poate vindeca. Căci dacă mereu ne aducem aminte de cele rele pe care le-am primit de la vrășmași și mai avem și gând de răzbunare ne chinuim tot pe noi, mânia noastră fiind unealtă de schinguire pentru sufletul nostru. Ba chiar mai mult pe lângă faptul că ne chinuim aici, din cauza acestor gânduri, ne vom chinui și în veșnicie, pentru că din pricina acestor fapte lipsite de dragoste vom pierde și mântuirea. Sfântul Ioan le spune celor mâniași: “Nu zice: vătămarea suferită este prea mare. Nu este acesta temeiul, pentru care tu ești atât de neîmpăcat, și așa îndelungat ții mânia, ci temeiul cel adevărat stă întru aceea, că tu nu gândești la propriile tale păcate, nici la iad, nici la frica lui Dumnezeu”.

Mai mare răsplată primesc cei care fac pasul spre împăcare cu cei ce le-au făcut rău, fără să aștepte să vină la ei cei ce i-au vătămat. Sfântul Ioan Hrisostom subliniază că noi prin rugăciunea pentru cei vrășmași nouă, ne apropiem de Dumnezeu și Domnul nu le va da iertare până ce ei nu se vor îndrepta. Noi suntem datori să iertăm și să nu dorim răul nimănui pentru că judecata celor răi este la Dumnezeu, nu în mâinile noastre. Vrășmașul văzând acestea „chiar de-ar fi cel mai rău, totuși el, deși nu o spune și o tănuiește, va proslăvi întru inima sa bunătatea, blândețea și înțelepciunea ta.”

²³ Prof C. PAVEL, *op. cit.*, p. 231

²⁴ *Ibidem*, p. 231.

Cu un singur vrăjmaș spune Sfântul Ioan Hrisostom, să nu se împace omul și acela este satana. Iar cu frații noștri de s-a ivit vreo ceartă „să nu apună soarele întru mânia noastră” (Efeseni 4, 26). Cu cât trec mai multe zile peste mânia noastră, cu atât și împăcarea se face mai greu, și răul devine din ce în ce mai mare. Sfântul Ioan Hrisostom arată acestea pentru că este necesar ca în inimile noastre să domnească pacea și nu mânia astfel să putem trăi în pace și unitate cu Dumnezeu²⁵.

Familia, model de morală creștină

O altă problemă pe care Sfântul Vasile, o tratează cu interes în operele sale, este problema familiei, pe care o consideră o instituție întemeiată pe liberul consimțământ al celor doi, bărbat și femeie, de a conviețui împreună, ajutându-se reciproc și a perpetua specia umană. Mai exact în *Învățăturile morale și Comentariul la psalmi*, Sfântul Părinte capadocian se ocupă de relațiile dintre membrii familiei: soț și soție, părinți și copii, frați și surori, etc.

Pentru a întări indisolubilitatea căsătoriei el spune: „Nu trebuie să se despartă soțul de soție, nici soția de soț, afară de cazul că celălalt s-a dat adulterului, sau este celuiilalt spre împiedicare de evlavie, întărind cele spuse prin textele de la Matei. 5, 31-32; 19, 9; I Corinteni 7, 10-11. Sfântul Vasile mai adaugă că nu se cuvine bărbatului, după ce și-a lăsat femeia să-și ia alta, și nici femeii repudiate de bărbat, nu i se îngăduie să-și ia alt soț. Doar într-un singur caz le este îngăduit să se despartă printr-un singur acord dat în fața mai multor martori și anume atunci când se hotărăsc să meargă amândoi și să viețuiască în mănăstire.

Sfântul Vasile arată că la temelia căsătoriei stă iubirea reciprocă dintre cei doi care se hotărăsc să facă acest pas, spunând că bărbatul trebuie să-și iubească femeia în același fel în care Hristos a iubit Biserica, dându-se pe sine jertfă pentru ea, iar femeia să se supună bărbatului în felul în care și Biserica se supune Domnului (Efeseni 5, 25, 26, 28).

Când comentează Psalmul 1,1: „Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor...” Sfântul Vasile ne explică că deși aici psalmistul vorbește numai de bărbat, femeia nu este considerată inferioară bărbatului, din moment ce virtutea bărbatului este pe aceeași treaptă cu cea a femeii și în momentul creării amândurora, arată o egalitate între ei: „și a făcut Dumnezeu pe om după chipul lui Dumnezeu ... bărbat și femeie l-a făcut” (Facere 1, 27). Faptul că aici nu se vorbește despre femeie Sfântul Părinte, arată că psalmistul a socotit că este de ajuns să vorbească despre bărbat din moment ce natura lui este una cu cea a femeii, el pornind de la partea cea mai de seamă. Din punct de vedere religios moral, Sfântul Vasile consideră

²⁵ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Predici la Duminici și Sărbători*, trad. de P.S. Melchisedek de Roman, Ed. Bunavestire, Bacău 1997, p. 70-74.

femeia egală cu bărbatul, prin însuși faptul că la Taina cununiei Biserica pretinde liberul consimțământ al ambilor tineri care fac acest pas, tratându-i cu egalitate pe viitori soți²⁶.

Pentru că unul dintre scopurile căsătoriei este nașterea de fii, este normal ca în familia să existe datorii reciproce între părinți și copii, căci copiii reprezintă punctul de legătură dintre generații, ei fiind păziți de Dumnezeu, încă din pântecul mamei lor. Dumnezeu arătând prin aceasta, că aceiași grijă sunt datori și părinți trupești să le-o arate lor (II Corinteni 12, 14). Dar pe lângă grija de avea cele materiale pentru sănătatea și confortul trupului, părinții sunt datori să poarte de grijă și de educația copiilor, având să-i crească în „disciplina și certarea Domnului” (Efeseni 6, 4 și Coloseni 3, 21), și părinții împlinându-și aceste datorii, copiii la rândul lor sunt datori să îndeplinească porunca din Decalog cu privire la cinstirea părinților.

Sfântul Vasile vorbește în lucrările sale și de alte categorii de membri ai familiei, cum ar fi, fecioare, văduve și sclavi. Referitor la fecioare el spune: „Se cade ca fecioarele să fie libere de orice nevoie ale acestui veac, ca să poată mulțumi lui Dumnezeu, ca să nu fie abătute nici în minte nici în trup, de la nădejdea împărăției cerurilor”. Iar la văduve, Sfântul Vasile are în vedere atât pe cele în stare de muncă, dar și pe cele mai în vârstă, ele fiind în grija Bisericii, dar cele tinere și în stare de muncă trebuie să-și petreacă viața în muncă și hărnicie (cf. Fapte 9,36,39 și I Timotei 5,9,10). Toate aceste văduve care erau în grija Bisericii aveau datoria să se îndeletnicească ziua și noaptea cu rugăciuni și cereri stăruitoare.

Datorită faptului că în timpul Sfântul Vasile cel Mare exista și instituția sclaviei, care era bine încetățenită în legile timpului, el încearcă să facă o apropiere între stăpâni și sclavi, folosindu-se de cuvântul Evangheliei, referitor la egalitatea tuturor oamenilor (Galateni 3,27,28). „Se cuvine, spune el, ca sclavii să asculte cu toate bunăvoința de stăpânii lor după trup, spre mărirea lui Dumnezeu, în acelea în care porunca Domnului nu se încalcă”. Iar referitor la comportamentul stăpânilor față de sclavii lor, el menționează că „se cuvine ca stăpânii care își aduc aminte de adevărul Domnului, să dea sclavilor acea lucrare pe care și-ar da-o loruși, pe măsura puterilor lor, în frica lui Dumnezeu și îngăduință față de ei, după exemplul Domnului”. Sclavilor care fugeau de la stăpânii lor, Sfântul Vasile le dădea ca pildă, lucrul pe care l-a făcut Pavel cu Onisim, îndemnându-i să se reîntoarcă²⁷.

Singura dată când Sfântul Grigorie a vorbit despre **căsătorie** a fost după moartea surorii lui Gorgonia. El fiind necăsătorit, s-a confruntat și el cu problema căsătoriei dar pentru faptul că încă înainte de a se naște, mama sa îl afierosise lui Dumnezeu și, mai ales pentru că până în 361 avusese

²⁶ Teodor BODOGAE, Ioan ZĂGREAN, *op. cit.*, p. 225-226.

²⁷ *Ibidem*, p. 226-227.

multe semne dumnezeiești, știa cu siguranță că avea chemare de la Dumnezeu spre viața de necăsătorit și aceasta a făcut.

În schimb sora sa Gorgonia s-a căsătorit, luându-și bărbat necreștin pe nume Alipie. Au avut copii pe care i-au crescut și ea a trăit ca o sfântă, dobândind virtuți minunate și ajungând pildă pentru alții. Cu toții se întrebau cum de nunta, care pentru Grigorie era o cale mai prejos, a putut avea pentru Gorgonia un deznodământ așa de binecuvântat. Sfântul Grigorie a arătat atunci, că două sunt căile vieții: a nunții și a necăsătoririi. Necăsătoria, considera el este mai înaltă și mai primejdioasă, dar și mai dumnezeiască. Pentru a nu lăsa pe auditoriu nedumerit a început să arate cum Gorgonia a ales dintre cele două căi pe cea mai bună și a lăsat-o pe cea primejdioasă. Luând de la necăsătorie măreția, iar de la nuntă neprimejdia, unind astfel nunta cu necăsătoria.

Sfântul Părinte își întărește cuvântul subliniind că Dumnezeu, a așezat și nunta și fecioria. De-aceia indiferent pe care o alegi dintre cele două căi, amândouă trebuie să te ducă la virtute. Ținta finală în viața este virtutea, iar Gorgonia care era căsătorită, cu puterea minții ei și cu ajutorul Bisericii, a atins această țintă.

Pentru a fi mai limpede, Sfântul Grigorie s-a gândit că trebuie să vorbească mai lămurit: „Acela care este legat cu taina nunții nu înseamnă că s-a despărțit de cele duhovnicești. Precum nici fata care își primește drept cap, prin nuntă, pe bărbatul ei nu înseamnă că l-a uitat pe primul ei cap, pe Hristos. Iar Gorgonia a făcut întru nuntă cele ale nunții. S-a purtat în cele ale nunții după legea firii, a trupului. Precum voiai legea trupului, însă și precum voia Cel ce-a rânduit cele ale trupului, Dumnezeu. De-aceia a avut atâta roadă, atâta binecuvântare și în cele ale familiei, și în cele duhovnicești.” Sfântul a arătat că în cadrul căsătoriei, fiecare, atât bărbatul cât și femeia, dacă își urmează cu strictețe datoriile pe care le au unul față de altul și mai ales față de Dumnezeu, imposibil să nu ajungă la virtute și prin virtute la mântuire²⁸.

În această vreme Biserica creștină a ajutat legalizarea căsătoriei sclavilor, iar în acest sens Sfântul Ioan Hrisostom spune: „Dacă seduci o regină sau pe sclava ta căsătorită îi aceiași crimă... și într-un caz și într-altul este adulter, pentru că în ambele cazuri este căsătorie.” El mai arată că tineri care se hotărăsc să se unească prin Taina căsătoriei trebuie să fie curați sufletește, neîntinați de păcatul desfrâului, pentru ca viitoarea familie să realizeze o comuniune de iubire desăvârșită. Scopul căsătoriei este și cel de perpetuare a neamului omenesc, însă oferind o educație moral-creștină copiilor noștri,²⁹ se crează o continuitate și în promovarea învățaturii creștine.

²⁸ Stelianos PAPADOPULOS, *Vulturul Rănit, viața Sfântului Grigorie Teologul*, trad. de Pr. Dr. Constantin Coman și Diacon Cornel Coman, Ed. Bizantină, București 2002, p. 69-71.

²⁹ Diacon Prof. Sorin COSMA, *op. cit.*, p. 54.

Când îi aduce un cuvânt de consolare unei văduve tinere Sfântul Ioan Hrisostom, arată că văduvia unei femei era respectată și cinstită atât de creștini cât și de păgâni. Mare răsplată are o femeie care a trăit în văduvie toată viața crescând copiii, primind pe străini, ajutând pe cei strâmtorați și urmând tot lucrul bun. El pune fecioria și văduvia aproape pe picior de egalitate, spunând că „strălucirea fecioriei nu poate ascunde mărgăritarele văduviei. Strălucesc și ele căci văduvia își are propria ei vrednicie. În acea perioadă multe văduve trăiau în păcat cu bărbații, necăsătorindu-se cu aceștia tăinuind totul, doar pentru a primi laude din partea oamenilor. Sfântul Părinte cu tărie recomandă să nu mai trăiască, jelind pe cel răposat ci să se ridice întărindu-și viața, pentru că dacă rămâne în această stare nu merge decât spre pieire. Folosindu-se de cuvântul Sfântului Apostol Pavel care spune: „Pe văduvele tinere nu le primi. Deoarece atunci când disprețuiesc pe Hristos, vor să se mărite” (I Tim. 5,11), Sfântul Ioan Hrisostom arată că femeile care și-au pierdut bărbații sunt unite cu Hristos³⁰.

Când vorbește despre căsătoria a doua a văduvelor arată în primul rând că majoritatea se recăsătoresc din interes, unele ca să scape de neajunsurile văduviei, altele care socotesc văduvia o ocară, și pentru că umblă după slava deșartă fac acest pas, iar altele pentru că nu-și pot stăpâni poftele trupului. Sfântul Părinte nu le învinuiește și nu le osândește pe acestea, apelând din nou la cuvântul Sfântului Apostol Pavel „Femeia este legată de lege câtă vreme trăiește bărbatul ei; dar dacă îi moare bărbatul, este liberă să se mărite cu cine voiește, dar numai în Domnul” (I Corinteni 7, 39). Dar tot cu gândul aceluiași Sfânt Apostol vine și spune „dar este mai fericită dacă rămâne așa” (I Corinteni 7, 40)³¹.

Sfântul Ioan Hrisostom consideră că datoria părinților este de a da copiilor o educație aleasă și în acest sens le spune părinților „Nu încetez de a vă ruga, de a vă ruga cu lacrimi și a vă cere ca, înainte de toate celelalte, să dați copiilor voștri o bună educație. Dacă îți iubești copilul arat-o prin educația ce i-o dai.” Este important ca fiecare copil să fie pregătit din pruncie să devină un atlet pentru Hristos, că „dacă vei întipări în sufletul lui încă fraged învățăturile cele bune, nimeni nu va putea să i-le desprindă; ele se întăresc ca și sigiliul aplicat pe ceară”. Sfântul Părinte aseamănă sufletul copilului cu un oraș recent zidit, și precum într-un oraș există frământări care duc spre rău sau bine și este nevoie de legi pentru a întări binele și a feri pe locuitori de rău, așa și copilul trebuie să urmeze niște reguli care să-l ducă spre faptele cele bune.

Cele cinci simțuri ale omului: ochii, limba, auzul, mirosul și pipăitul le aseamănă cu niște porți prin care intră și ies lucrurile bune și rele. Părinții sunt

³⁰ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Feciorie, Apologia Vieții Monahale, Despre Creșterea Copiilor*, trad. de Pr. Prof. D. Fecioru, Ed. Inst. biblic și de Misiune al B.O.R., București 2001, p. 146-163.

³¹ *Ibidem*, p. 164-180.

datori să fie paznici acestor porți și să nu lase să intre decât lucrurile bune, pentru că doar astfel din el vor ieși doar lucruri bune. Copilul fiind educat în acest fel va deveni un oraș prin ale cărui porți va păși Împăratul cerurilor.

Copiii să fie învățați să-și spună doar lucruri frumoase, să fie feriți de cuvintele de ocară. Să li se citească doar povești care au conținut creștin și să fie evitate cele care au conținut păgân. Să fie botezați cu nume de sfinți ca astfel copiii să-i rețină mai ușor, și astfel se poate educa chiar și tatăl căci este tatăl lui Ioan, sau Ilie, ori al lui Iacob. Să fie feriți de mirosurile parfumurilor puternice care trezesc în ei poftele cele păcătoase. Ochii să fie păziți de tot lucrul rău. Când aceste porți sunt bine păzite ca să nu intre în sufletul lui și să fie ferit de duhul mâniei. Pofta trupească să fie îndepărtată, prin oprirea copilului de a vedea și auzi lucruri rușinoase.

Cel mai de seamă lucru pe care trebuie să-l aibă un copil de la părinții și educatorii lui este înțelepciunea, iar „Începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu” (Pilde 1, 7). Este nevoie ca în sufletul copilului să fie bine sădită această înțelepciune de a cunoaște dogmele lui Dumnezeu ca prin acestea să cunoască valoarea lucrurilor omenești: „Ce este bogăția, slava, puterea, ca să ajungă să le disprețuiască bunurile cele mai mari”³².

Slujirea preotului ca model de iubire în milostenie

Tot din popor, din sânul familiei se ridicau și preoții și arhieriei, care trebuiau să fie modele în faptă și în cuvânt în ceea ce privește promovarea milei creștine. Sfântul Vasile cel Mare sesizează în secolul al IV-lea, faptul că nu toți cei care primeau Taina Preoției se ridicau la înălțimea acestei vrednicii astfel că aduce în față problema moralității preotului, și pune în lumină coordonatele după care trebuie să se ghideze cei care vor să se învrednicească această înaltă Taină, mai ales că el vedea măreția „Tainei Preoției” și se cutremura în fața ei.

Primul lucru pe care îl tratează în acest sens, este felul în care candidatul la hirotonie primește darul lui Dumnezeu. Aceasta trebuind să se facă prin voia lui Dumnezeu și din dragostea Lui, nu în schimbul unor sume de bani sau prin vreo influență pur omenească. Spre a întări cele spuse arată ce i-a răspuns Sfântul Apostol Petru, lui Simon, după ce acesta le oferise bani apostolilor, ca ei să-i dea și darul lui Dumnezeu, „iar Petru a zis către el: Bani tăi să fie cu tine spre pierzare! Căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agonisește cu bani. Tu n-ai parte, nici moștenire, la chemarea aceasta, pentru că inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu” (Fapte 8,20-21)³³.

³² *Ibidem*, p. 389-424.

³³ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Asceticele”, *Părinți și Scriitori Bisericești*, nr. 18, trad. de Prof. Iorgu D. Ivan, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1989, p. 151.

Sfântul Vasile arată întărit că darurile lui Dumnezeu se dau fiecăruia după măsura credinței, și că cel ce le-a primit trebuie să le folosească în scopul în care i-au fost date. Adică dacă a primit darul prorociei, să procească după măsura credinței (Romani 12,6). Același Duh îi dă fiecăruia darul după inima sa, unuia îi dă înțelepciunea, altuia cuvântul cunoștinței, sau credință, ori darurile vindecărilor, etc. (I Corinteni 12,7-10).

Un lucru foarte important de știut, este, după cum arată Sfântul Vasile, că harul lui Dumnezeu care a fost primit în dar, în dar trebuie să fie și dat, și să nu se perceapă taxe. El urmează întocmai cuvintelor Mântuitorului care spune: „Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați. Să nu aveți nici un aur, nici argint, nici bani în cingătorile voastre (Matei 10,8,9). Pe lângă acestea sfântul mai menționează faptul că cel care primește primul dar cu recunoștință și îl folosește spre slava lui Dumnezeu, este vrednic și pentru altele, în schimb cel care nu este asemenea, se va lua de la el și ceea ce are și nu poate să fie socotit vrednic de răsplată bună, fiind dat pedepsei, dând ca exemplu în acest sens pilda talanților de la Matei 25,14-30³⁴.

După cum am văzut darurile sunt multe și nici o persoană umană nu le poate avea pe toate, și nici toți au același dar în aceeași măsură, de aceea fiecare trebuie să persevereze cu înțelepciunea și mulțumind pentru darul pe care l-a primit și apoi să conlucreze unul cu celălalt, în dragostea lui Hristos. Sfântul Vasile întărește prin aceasta, faptul că Biserica trebuie să fie unită, ea fiind trupul tainic al lui Hristos, și această unitate trebuie să plece de la clerici și să meargă la credincioși. Căci cei dezbinați și cei învrăjbiți nu sunt vrednici decât pentru nimicire³⁵.

Sfântul Grigorie Teologul când a vorbit despre Taina Preoției și despre măreția ei, a vorbit în *Cuvântul* său de apărare pentru fuga în Pont după ce fusese hirotonit. Își începe acest cuvânt prin a-i liniști pe cei care îl acuzau că ar vrea să se laude, ori că disprețuiește legile și rânduielile dumnezeiești, astfel arătând rolul pe care îl au credincioșii în Biserică, și rolul pe care îl au cei ce conduc turma lui Hristos. El făcând o analogie între păstori și păstoriți, precum sufletul cu trupul sau mintea cu sufletul, arată că aceiași unitate trebuie să fie între preot și credincioși.

El își argumentează motivul pentru care a fugit în primul rând că a văzut micimea omului și măreția lui Dumnezeu și s-a spăimântat de dregătoria la care nici nu îndrăznește să se gândească că va putea ajunge vreodată. Un alt motiv a fost dragostea pe care o purta în suflet pentru sihăstrie. Iar cel mai de seamă motiv a fost acela că i-a fost rușine să se alăture celorlalți

³⁴ *Ibidem*, p. 151-153.

³⁵ *Ibidem*, p. 154.

preoți care nu erau cu nimic mai presus decât gloata „mare lucru dacă nu cu mult mai răi” și îi descrie: „întră în locurile cele preasfinte cu mâinile nespălate, cum se spune; și cu sufletele necurate; care, înainte de a fi vrednici se apropie de cele sfinte, se apucă de altar, se înghesuie în jurul Sfintei Mese, ca și cum ar socoti că preoția nu-i chip de virtute, ci mijloc de trai, nu-i slujire plină de răspundere, ci domnie fără îndatoriri.” El îi mai arată slabi în credință și ticăloși. Din acestea, Sfântul Grigorie, scoate la lumină faptul că este foarte greu să conduci o turmă de suflete, și descrie cum trebuie să fie preotul dintru început³⁶.

În primul rând trebuie să fie curățit de orice gând sau faptă rea, precum se curăță argintul și aurul de orice impuritate. Este nevoie de această curățire, spune Sfântul Părinte, pentru că păcatul se răspândește foarte repede nu ca parfumul de pe haine, nu ca vopseaua pe o stofă și nici măcar ciurma nu se împrăștie așa de repede ca păcatul. Preotul trebuie să fie un exemplu dar din păcate, el poate fi și pricină de sminteală, și credincioșii mai repede învață de la el păcatul de cât virtuțile. Având în vedere că păcatul se răspândește așa de repede între oameni este cu atât mai rău când se răspândește prin păstorul rău, pentru că și păcatul este cu mult mai grav atunci când îi stăpânește pe mai mulți, decât când stăpânește pe un singur om.

Sfântul Grigorie arată că virtutea se prinde greu de om, precum focul de lemnele ude, iar păcatul se prinde foarte repede, precum focul de paiete uscate. Preotul înlăturând răul din sine, trebuie să lucreze binele neîncetat, fiind pildă de virtute pentru păstoriții lui. El nu trebuie să-i păstorească prin silnicie, ci să-i aducă la el prin convingere.

Foarte frumos scoate în lumină măreția preoției făcând o comparație între medic și preot, între cel ce vindecă trupul și cel ce are menirea de a vindeca sufletul. Dacă la trup este mai ușor pentru că ai tot felul de leacuri și lucrezi cu o materie bine definită, la suflet este cu mult mai greu, mai ales atunci când cel cu care lucrezi se închide în sine, și își ascunde păcatele. Preotul trebuind să-l facă în primul rând să se deschidă și mai apoi să îl vindece³⁷.

Este foarte greu pentru un predicator să lumineze mințile celor care ascultă, și acest lucru pentru faptul că fiecare în general este cuprins de grijile personale și nu este atent la cele dumnezeiești, astfel că nu poate să cunoască adevărul revelat și mai ales să pătrundă dogma Sfintei Treimi, adâncul Iubirii. „Este greu să vorbești de lucruri atât de înalte, mai cu seamă în fața unei mulțimi alcătuite din oameni de diferite vârste și firi, care, asemenea unui instrument muzical cu multe coarde, are nevoie de felurite lovituri ca să găsești cuvântul potrivit, care să-i îndrepte pe toți și să-i lumineze cu lumina cunoștinței”.

³⁶ *Despre Preoție*, trad.de Pr. D. Fecioru, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1998, p. 173-177.

³⁷ *Ibidem*, p. 178-191.

„Pe un predicator al Sfintei Treimi, spune Sfântul Grigorie, îl pândește primejdia din trei părți: și din parte minții și din partea cuvântului și din partea auditoriului”. Predicatorul trebuie să fie foarte bun cunoscător al scripturilor și să fie stăpân pe ceea ce vrea să exprime prin cuvânt. Sfântul arată că este importantă și vârsta celui care vrea să ia cuvântul în Biserică, pentru că fiecare cum înaintează în vârstă dacă studiază în permanență, începe să vadă lucrurile cât mai clar și să le exprime mai limpede.

Preotul trebuie să se cunoască foarte bine în ceea ce privește învățătura sa, să nu se creadă mai mult de cât este, pentru că spune Sfântul Grigorie: „Boala asta, de a te crede învățat când nu ești, este vrednică de lacrimi și de suspine mai mult decât orice altă boală”³⁸.

Sfântul Părinte îi condamnă pe păstorii care trăiesc de pe urma păstoriiților, dar ei nu se îngrijesc de nevoile lor sufletești. Și le arată cum grăiește Domnul prin gura proorocului despre păstori „Viu sunt Eu, zice Domnul, pentru că păstoriile s-au purtat așa și pentru că oile Mele au ajuns pradă, iată Eu sunt asupra păstorilor și voi cere oile Mele din mâinile lor. Oile le voi aduna și le voi îngriji” (Iezechel 34, 8-11).

El subliniază că un lucru de preț pentru preot este să respecte legea lăsată de Sfântul Apostol Pavel, adică, episcopii și preoții trebuie să fie treji, cuminiți, nebețivi, destoinici să învețe pe alții, neprihăniți în toate și neatinși de cele rele (I Timotei 3, 2-3; Tit 1, 7-9). Preoții trebuie să fie atât de destoinici în ceea ce privește virtutea, încât credincioși doar privind faptele lor cele bune să cunoască Evanghelia, iar cuvântul lor să întărească doar aceste fapte.

Toate aceste lucruri preotul trebuie să le înfăptuiască cu răbdare și mare grijă și nu pe grabă, ca nu cumva grăbindu-se, cuvântul și munca lor să ajungă să fie la fel ca și semințele care au căzut pe piatră și pentru că n-au avut pământ adânc, deși au răsărit, n-au putut suferi nici cea dintâi rază de soare (Matei 13, 5)³⁹.

Sfântul Grigorie ne arată că preoții nu trebuie să-și iscodească păcatele unii altora, pentru bârfă, ci pentru a plânge aceste păcate, spre curățire⁴⁰.

Sfântul Părinte ne spune, că nu trebuie să ne fie teamă de lupta dusă de vreun tiran împotriva Bisericii, ci lucrul care trebuie cu adevărat să ne cutremure, este lupta dintre creștini. Iar pe lângă acest război din sânul Bisericii preotul trebuie să fie foarte atent la lupta din interiorul său, la războiul dus împotriva patimilor⁴¹.

Pentru a primi preoția, candidatul este obligat ca înainte de aceasta, să-și aprindă inima prin cuvintele cele curate și lămurite în foc, ale lui Dumnezeu, să le scrie în inima lui ca să aibă gândul lui Hristos. Viitorul preot este dator

³⁸ *Ibidem*, p. 192-203.

³⁹ *Ibidem*, p. 213-216.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 220.

⁴¹ *Ibidem*, p. 222-224.

să cugete cu tot sufletul său la frumusețea Domnului, cercetând Biserica Lui, ajungând el însuși în duh, Biserica a Dumnezeuului Celui viu și astfel să se sălășluiască Hristos întru el. Apoi este necesar să învețe să vorbească despre înțelepciunea lui Dumnezeu cea ascunsă, și astfel prin toate acestea să devină un bărbat, care să poată duce Crucea lui Hristos, și să se facă unul dintre mădularele de cinstire ale Bisericii lui Hristos și numai așa poate să fie păstor de suflete⁴².

Sfântul Ioan când vorbește despre darul preoției, arată că el este de la Hristos și că cel vine la El trebuie să vină cu inimă curată. El trebuie să fie cu luare aminte la sănătatea turmei lui Hristos. Sfântul Părinte subliniază faptul că atunci când Mântuitorul l-a întrebat pe Petru dacă Îl iubește, l-a întrebat cu scopul de a arăta lui Petru și lumii întregi cât de mult își iubește El Biserica Sa, pentru ca și noi să o iubim mult. După această întrebare Mântuitorul adaugă: „Dacă Mă iubești, păstorește oile Mele!” (Ioan 21, 15-17)⁴³.

Responsabilitatea pe care o are preotul pentru credincioșii săi este foarte mare: „Păstorul care pierde oile, sau pentru că i le-au răpit lupii, sau pentru că i le-au furat hoții, sau pentru că a dat boala în ele, sau pentru că a venit peste ele o altă nevoie, poate fi iertat de stăpânul turmei; iar dacă îi cere socoteală paguba se mărginește la bani. Dar omul căruia i s-a încredințat turma cea cuvântătoare a lui Hristos, suferă mai întâi nu paguba la bani ci pagubă în propriul suflet”⁴⁴.

Cel care vrea preoția trebuie să aibă un suflet mare și minunat, pentru a-i încăpea pe toți, deoarece lupta pe care o duce el pentru turmă nu este împotriva hoților acestei lumi, ci este împotriva stăpânilor întinericului. Sfântul Ioan Hrisostom arată că preoția nu este o desfătare, ci este o slujire cu timp și fără timp a oamenilor și a lui Dumnezeu, care este plină de greutate și primejdii. Candidatul trebuie să vină la această Mare Taină cu frică și cu cutremur, și cercetându-și sufletul, ca nu cumva ajungând preot să nu fie în stare să conducă turma și să o piardă⁴⁵.

Și pentru a arăta că preoția este înfricoșător lucru, sfântul spune: „Preoția se săvârșește pe pământ dar are rânduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduit-o un om sau un înger, sau un arhangel, sau o altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mângâietorul. Sfântul Duh a rânduit ca preoții încă de când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeași slujire pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca și cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngerești”⁴⁶.

⁴² *Ibidem*, p. 228-236.

⁴³ *Ibidem*, p. 44.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 47.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 48-50.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 63.

Pentru această slujire preotul trebuie să se întărească în faptele cele bune, în virtute cât mai mare, să ducă o viață curată și să se ferească cu toată puterea de slava deșartă și de păcatele născute din ea.

Dacă vreunul dintre preoți nu primește plata cea bună de vină nu este preoția ci trândăvia lui, căci „Nu-i de vină cuțitul deucidere, nici vinul de beție, ... Ci toți oamenii cu judecată spun că sunt de vină cei care nu întrebuițează cum trebuie darurile date lor de Dumnezeu”⁴⁷.

Din sufletul preotului trebuie să fie scoase gândurile iubirii de putere, în funcțiile de conducere ale unei Biserici, trebuiesc aleși oameni destoinici, cu virtuți alese și vrednici de acele slujbe la care sunt aleși. Nu este vrednic de preoție, să alegem pe cineva în vreo funcție, pentru că este prietenul cuiva, pentru că lingusește pe cineva, pentru că s-a întors de la eretici, că este foarte bogat și nu are nevoie să trăiască din veniturile Bisericii, și altele⁴⁸.

Vrednic de pedeapsă este atât cel care umblă după preoție și este nevrednic, cât și cel care îndeamnă și ajută un astfel de om. Sfântul Părinte întărește acest lucru dând pentru început exemplul cu regele Saul, care deși n-a umblat după împărăție în momentul în care a întrebuițat necorespunzător această dregătorie nu a avut cuvânt de apărare și nici măcar nu a putut spune: „Am alergat oare eu după împărăție?”. Aceste cuvinte fiind neputincioase și primejdioase, pentru că ar fi aprins și mai mult mânia lui Dumnezeu, pentru că orice om care primește sau intră din dorința sa într-o funcție înaltă, pe lângă desfătări are și responsabilități. Ca exemple mai dă pe preotul Eli, pe Aaron și mai ales pe Iuda care a fost învrednicit de Hristos cu darul apostolatului.

Și cei care hirotonesc pe cei nevrednici sunt vrednici de pedeapsă, și nici scuză că n-au cunoscut pe cel nevrednic, iar acest lucru pentru că „dimpotrivă, tocmai pentru aceasta păcatul lor e mai mare; că au hirotonit pe unul pe care nu-l cunoșteau, iar aparenta lor apărare le mărește vina”⁴⁹.

Preotul este dator, pe lângă exemplul dat de fapta sa, să apeleze și la cuvânt pentru a vindeca rănilor din trupul lui Hristos. Pentru aceea trebuie să cunoască foarte bine Sfintele Scripturi, să înțeleagă lămurit adevărul revelat și să întrebuițeze cu mare dibăcie dialectica, pentru a putea lămurii prin cuvânt toate nedumeririle și lucrurile pe care nu le înțeleg cei care sunt păstoriți de acest preot. Sfântul Ioan Hrisostom spune în acest sens „Pentru a face față tuturor acestor greutăți, nu i s-a dat preotului alt ajutor decât ajutorul cuvântului.”

Pentru ca predica să fie cât mai bună preotul trebuie să-și dea toată osteneala pentru pregătirea ei și apoi când o rostește să fugă de laudele care i se vor aduce după rostirea cuvântului și să nu invidieze pe alții care predică

⁴⁷ *Ibidem*, p. 72.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 81-86.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 96-106.

mai frumos, ci să se bucure că puterea cuvântului lui Dumnezeu iese la lumină și prin alți preoți spre folosul mulțimilor. Dar nici să se înspăimânte de criticile și de invidia venită asupra lui, el fiind dator să dovedească prin cuvânt că toate acestea sunt neadevărate.

Este evident faptul că un predicator talentat trebuie să se pregătească mult mai mult decât unul mai slab. Pentru că odată ajuns pe culmile cele înalte mulțimile îi cer, dacă nu să urce mai sus, cel puțin să rămână acolo. „Pe predicatorii slabi nimeni nu-i ține de rău dacă vorbesc prost; pe predicatorii mari însă, toți îi critică dacă nu se întrec neconținut pe ei înșiși”⁵⁰.

Sfântul Ioan Hrisostom folosindu-se de cuvântul apostolului Pavel: „Ascultați de mai mari voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele” (Evr. 13,17), arată că preoții dau seama înaintea lui Dumnezeu pentru păcatele credincioșilor lor. Mai ales prin faptul că poate ca sminteala păstoriiților lor să vină chiar de la preot. Sfântul Părinte arată că „Nu pot da vina pe nepricepere, nu-și pot găsi scăparea în neștiință, nici nu pot pune înaintea silnicia sau forța.” Preotul trebuie să fie destoinic în toate, căci dacă monahul pentru a ajunge mai mult la virtute își chinuie mai mult trupul decât sufletul „preotul însă, luptă numai cu sufletul; nu are nevoie de bunăstarea trupului, pentru ca sufletul să-și afle virtutea lui”⁵¹.

Este foarte ușor să te mântuiești pe tine singur, dar când este vorba să mai aduci și pe alții la mântuire totul devine din ce în ce mai greu, pentru că răspunzi pentru păcatele tuturor și de aceea păcatele preotului sunt pedepsite cu mult mai aspru decât cele ale unui simplu credincios.

Concluzii

Pe drept cuvânt sfinții Trei Ierarhi, mai sunt numiți și sfinți Părinți, pentru că astăzi peste veacuri prin scrierile lor atât de actuale, sunt vii în inimile noastre ca niște Părinți duhovnicești, care dacă ne uităm și la faptele din viața lor, nu numai la cuvântul lor, parcă și azi ne îndeamnă să urmăm virtutea și să fugim din fața păcatului. Ei înainte de a vorbi despre o virtute mulțimilor, au arătat-o prin fapta lor.

După cum am observat o problemă care i-a frământat deopotrivă pe toți trei sfinții, este cea socială. Chiar dacă azi avem bucuria ca societate să fi desființat sclavia, totuși bucuria noastră nu este deplină pentru că prăpastia dintre bogați și săraci încă mai există.

Cei trei mari sfinți au început o luptă care nu trebuie să se fi sfârșit odată cu trecerea lor la cele veșnice, noi avem datoria s-o continuăm, pentru că și azi sunt oameni care au neajunsuri și necazuri, de aceea trebuie să ne

⁵⁰ *Ibidem*, p. 106-130.

⁵¹ *Ibidem*, p. 133-134.

răsună în minte cuvintele, toți suntem chip al lui Dumnezeu și cu toții suntem frați în Hristos. Sigur că este foarte greu să creăm o societate în care toți oamenii să fie egali, dar să nu uităm că și azi răsună cuvintele Mântuitorului, pe care sfinții trei Ierarhi deopotrivă le-au pus în inimile lor și anume: “Veniți binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă (...) Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau, străin am fost și M-ați primit (...) Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”(Matei 25, 34; 35; 40). Din acestea vedem că indiferent de timp una dintre regulile impuse de Mântuitorul, pentru a obține Împărăția Cerurilor este milostenia. Nu putem trece nepăsători pe lângă frații noștri neputincioși, ci trebuie să-i ajutăm așa cum putem, dar să fim cu luare aminte la cuvintele sfântului Vasile cel Mare, care spun : “că milostenia făcută vagabonzilor și desfrânaților este ca fiind aruncată câinilor”⁵².

Sfinții Trei Ierarhi pun foarte mare accent pe muncă, fără de care ei nu concep că se poate trăi. Deși făceau parte, toți trei, din familii foarte înstărite, au preferat ca din averile lor să construiască locașuri pentru cei nevoiași, și să muncească pentru bucata de pâine pe care o mâncau, întărind astfel cuvântul lor prin faptele cele bune. Munca în concepția lor este aducătoare de virtute, pentru că ea alungă lenea și gândurile cele necurate.

În perioada lor, cei care își sporeau averile, o făceau profitând de nenorocirile săracilor, în momentul în care îi împrumutau pe aceștia din urmă le percepeau dobânzi foarte mari. Noi suntem datori să vedem, atunci când obținem un lucru dacă nu cumva păgubim pe fratele nostru.

Sfântul Ioan Gură de Aur când se adresează bogaților îi întreabă ce s-ar întâmpla cu ei dacă, cei săraci, care erau nedreptățiți chiar de ei, ar refuza să mai muncească pentru ei, care de altfel acești bogați nu erau buni la nimic, în ceea ce privea munca fizică concretă. Din acesta trebuie să vedem că avem o datorie față de cei care nu pot lucra din pricina diferitelor neputințeși nu din lene, și mai ales să observăm că nu putem să așteptăm nimic de la Dumnezeu, atâta vreme cât noi nu oferim nimic aproapelui nostru⁵³.

Cel mai de preț lucru pentru cei trei Mari Ierarhi, este ca oamenii să viețuiască în pace unii cu alții, cu ei înșiși și mai cu seamă cu însuși Dumnezeu păcii. Nu putem fi în armonie cu Dumnezeu, atâta timp cât nu facem pace cu aproapele nostru.

Sfinții Trei Ierarhi caută și doresc pacea care “nimicește războiul, distruge teama, alungă vrăjmășia”, prin acestea vedem că datoria noastră a creștinilor este să cultivăm pacea. “Niciodată nu am fost și nu vom fi dușmani ai celor ce au auzit de la Hristos cuvintele: “Pace vouă”! spune sfântul Ioan Gură

⁵² Prof C. PAVEL, *op. cit.*, p. 229.

⁵³ *Ibidem*, p. 223-228.

de Aur. Iar sfântul Vasile cel Mare menționează în acest sens că “cei care caută pacea, aceia-L caută pe Hristos, fiindcă El este pacea, care a zidit pe cei doi într-un singur om nou, făcând pace”⁵⁴.

De ce suntem noi datori să căutăm această pace? Pentru că “Dumnezeul nostru este în mod esențial, Dumnezeuul păcii și al dragostei. În acestea stau toate atributele care plac cel mai mult inimii Sale. Îi place să se numească Dumnezeuul păcii și al dragostei, ca să ne avertizeze că prin practicarea acestor virtuți ne apropiem cel mai mult de El”, ne răspunde sfântul Grigorie Teologul. Și tot el ne arată că “E mai bine să ne facem mijlocitori de unire și iubire, decât de dezbinare și despărțire”.

În același gând ne învață și sfântul Vasile cel Mare când spune: “Nimic nu este mai propriu creștinului decât să fie făcător de pace; de aceea, Domnul ne-a fâgăduit pentru aceasta cea mai mare răsplată”. Și tot el mai întărește cele spuse prin cuvintele: “Nu pot să mă numesc adevărat slujitor al lui Hristos, fără dragostea mea față de alții și fără să fiu în pace cu toți atât cât depinde de mine”.

La rândul său sfântul Ioan Gură de Aur, completându-I parcă pe cei doi spune: “Dacă nu-i pace, toate sunt de prisos”⁵⁵.

O altă problemă pe care o tratează sfinții Trei Ierarhi, după cum am putut vedea din cele de mai sus, este cea a familiei. Ei n-au trecut indiferenți pe lângă această Taină, ci de câte ori au avut ocazia au învățat mulțimile despre moralitatea în familie, astfel că dacă familia se înscrie în conduita moralei creștine și trăiește în acest duh, viața din sânul familiei devine cale care duce la Hristos.

Sfinții Trei Ierarhi ne arată că două sunt căile vieții: a nunții și a necăsătoriei. Chiar dacă ei au urmat-o pe cea de-a doua și au iubit cu toată ființa lor această cale pe care au ales-o, ei n-au disprețuit pe cei care au ales calea nunții, ba chiar îi încurajează, arătându-le că este binecuvântată de Hristos.

Ca și azi, și în vremea lor, familia era considerată o instituție întemeiată pe liberul consimțământ al bărbatului și al femeii de a conviețui în scopul ajutorării reciproce și al continuării neamului omenesc. Sfântul Vasile cel Mare arată că la temelia tuturor acestor acorduri trebuie să stea iubirea reciprocă și pentru a-și întări cuvântul folosește citatul din Efeseni 5, 26-28⁵⁶.

Același sfânt Părinte, în comentariul la Psalmul 1, 1: “Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor...”, subliniază că aici Dumnezeu, prin gura psalmistului, arată egalitatea dintre bărbat și femeie și mai ales unitatea care trebuie să existe între cei doi. Cei doi sunt datori să întărească această unitate de-a lungul întregii vieți, în Hristos. De altfel, însuși faptul că la Taina Cununiei Biserica pretinde liberul consimțământ al celor ce

⁵⁴ Arhid. Ioasaf GĂNEA, *op. cit.* p. 54.

⁵⁵ Prof. C. PAVEL, *op. cit.*, p. 231-232.

⁵⁶ Teodor BODOGAE, Ioan ZĂGREAN, *op. cit.*, p. 226.

pășesc în viață, dovedește tratamentul de egalitate pe care Ea îl aplică ambilor soți⁵⁷.

Sfântul Grigorie Teologul arată duhovnicia nunții atunci când spune: “Acela care, fraților, este legat cu legătura nunții nu înseamnă că s-a despărțit de cele duhovnicești. Pentru că nici fata care își primește prin nuntă drept cap pe bărbatul ei nu înseamnă că L-a uitat pe primul ei cap, pe Hristos⁵⁸.”

Un lucru foarte important, pe care noi cei de azi trebuie să-l reținem, este ceea ce ne învață sfântul Ioan Gură de Aur, că tinerii care pornesc la Taina Cununiei trebuie să fie curați sufletește, neîntinați de păcatul desfrâului pentru ca viitoarea familie să devină o formă desăvârșită a realizării unei comuniuni de iubire⁵⁹.

Unul din scopurile cele mai de seamă ale familiei este acela de a perpetua specia umană și nu oricum, părinții având datoria de a da copiilor lor cea mai aleasă educație. Foarte frumos în acest sens sfântul Ioan Hrisostom se adresează părinților: “Nu încetez de a vă ruga, de a vă ruga cu lacrimi și a vă cere ca, înainte de toate celelalte, să dați copiilor voștri o bună educație⁶⁰.”

Sfântul Vasile cel Mare arată că în cadrul familiei există datorii reciproce între părinți și copii, căci copiii reprezintă elementul de continuitate al neamului omenesc. Foarte important de reținut este faptul că copiii, încă din pântecul mamei lor, ei sunt păziți de Dumnezeu, spune același sfânt Părinte⁶¹.

Sfântul Ioan Gură de Aur arată că cel mai de preț lucru din educație este de a-l face să învețe în primul rând iubirea de Hristos, și aceasta să fie făcută prin citirea, în loc de povești profane, a poveștilor din Sfintele Scripturi. Același sfânt Părinte adaugă că este bine ca numele copiilor să fie de la sfinți, ca astfel ei văzând viața sfântului al cărui nume îl poartă, să dorească să urmeze virtuțile la care aceștia au ajuns. Tot aici reținem că noi ca și părinți avem datoria, să păzim cele cinci simțuri ale copilului, adică văzul, auzul, mirosul, pipăitul și gustul neîntinate, pe acestea sfântul Ioan Hrisostom numindu-le pe drept cuvânt porți ale sufletului⁶².

Un subiect pe care sfinții Trei Ierarhi l-au tratat cu multă râvnă și care este foarte important și actual și azi este morala preotului. Harul preoției fiind oferit atunci și acum de același Iisus Hristos, prin Duhul Sfânt, iar în chip văzut prin mâna episcopului.

Peste veacuri, preotul are aceleași datorii, ca și în secolul de aur al Bisericii noastre, de a slujii cu râvnă și dragoste lui Dumnezeu și oamenilor, și mai ales să fie un model de virtute pentru frații săi mai mici.

⁵⁷ Pr. Magistrand Mihai GEORGESCU, *op. cit.*, p. 469.

⁵⁸ Stelianos PAPADOPULOS, *op. cit.*, p. 70.

⁵⁹ Diacon Prof. Sorin COSMA, *op. cit.*, p. 54.

⁶⁰ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Feciorie*, p. 400.

⁶¹ Teodor BODOGAE, Ioan ZĂGREAN, *op. cit.*, p. 226.

⁶² SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Feciorie*, p. 401-410.

Pentru început sfinții Trei Ierarhi pun în discuție felul în care trebuie să fie dat și primit darul preoției. Cel prin care vine, este dator să cerceteze, sufletul celui care va primi acest dar și intențiile lui, iar acesta din urmă trebuind să fie conștient că vine în primul rând la o slujire și mai apoi la o desfătare, având mai întâi datorii și doar mai târziu să aștepte o răsplată și aceasta de la Tatăl cel Cereșc nu de la oameni. În acest sens sfântul Vasile cel Mare spune: “Nu trebuie să socotim darul lui Dumnezeu pe bani sau să-l dobândească prin orice altă concepție omenească.(...) După măsura credinței fiecăruia se dau darurile de către Dumnezeu spre folos”⁶³. Și sfântul Ioan Hrisostom este în același cuget cu sfântul Vasile, când menționează că: “de pildă un alegător spune: Să fie ales cutare, pentru că este de neam strălucit; alt alegător spune. Să fie ales cutare, pentru că este foarte bogat și nu are nevoie să trăiască din veniturile Bisericii; alt alegător propune pe altul, pentru că este prieten cu el (...); dar nici unul nu propune pe cel mai vrednic, nici nu-i pune la încercare sufletul”⁶⁴.

Toți trei sfinții Ierarhi într-un gând susțin faptul că preotul, atât înainte de hirotonie și mai ales după, trebuie să-și îndrepte fapta după cuvântul Evangheliei, fiind pildă vie de virtute prin faptele sale cele bune. Pentru că nu se bucură de laudă cel ce smintește turma pe care o are de păstorit, după cum arată sfântul Grigorie de Nazianz: “Știu doar că prea grea pedeapsă și de neânlaturat va da nemincinosul Dumnezeu celor ce smintesc chiar numai pe unul din cei mici”(Matei 18,6)⁶⁵.

După ce s-a întărit în faptă preotul, trebuie să-și întărească și cuvântul. El este dator să studieze Sfintele Scripturi și să vadă adevărul cel revelat din cuvântul Domnului și astfel să lumineze, poporul căruia i se adresează. Sfântul Grigorie Teologul în acest sens, spune că nu este vrednic oricine să teologhisească despre adevărurile cele ascunse ale lui Dumnezeu. Sântul Ioan Hrisostom arată că în primul rând, preotul trebuie să cunoască bine dialectica, pentru ca auditoriul să înțeleagă foarte bine adevărul pe care îl primesc de la predicator, de aceea preotul trebuie să aibă o pregătire intelectuală foarte bună, ca să poată răspunde la toate provocările⁶⁶.

Preotul trebuie să fugă, de boala cumplită de a se crede învățat deși nu este, după cum ne îndeamnă sfântul Grigorie Teologul: “Boala asta de a te crede învățat când nu ești, este vrednică de lacrimi și de suspine mai mult decât orice altă boală”⁶⁷.

Preoții trebuie să fie cu luare aminte la păcatele credincioșilor pentru că vor da socoteală pentru ele înaintea lui Dumnezeu, și mai ales când

⁶³ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Asceticele”, p. 151.

⁶⁴ *Despre Preoție*, p. 81.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 173.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 193-198.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 203.

sminteala lor vine chiar de la preot. Sfântul Ioan se folosește în acest sens de cuvântul sântului Apostol Pavel care zice: “Ascultați de mai-marii voștri și supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii care vor da seama de ele”(Evrei 13,17)⁶⁸.

Deci preotul trebuie să se curețe mai întâi pe sine de orice pată și apoi să îndrăznească să încerce să lumineze pe alții. Sfântul Grigorie Teologul foarte frumos ne întărește acest lucru “Trebuie să fiu eu mai întâi curat și apoi să curăț pe alții. Să fiu eu înțelept, ca să înțeleptesc pe alții. Să fiu eu lumină, ca să luminez pe alții. Să fiu eu sfânt, ca să sfîntesc pe alții. Ca să conduc cu mâna, ca să sfătuiesc cu pricepere”⁶⁹.

Același sfânt Părinte ne atrage atenția că “Pe spatele nostru lucrează păcătoșii (Psalmul 128, 3) și cele ce gândim unii împotriva altora pe acelea le spun aceia împotriva tuturor creștinilor”⁷⁰.

Din toate acestea înțelegem că fiecare dintre noi, dacă vrem să mergem pe calea mântuirii este imperios necesar să ne coborâm în adâncul inimii noastre și să scoatem tot răul din acest lăcaș, lăsând loc Iubirii celei adevărate a lui Dumnezeu și astfel să pornim în a înfăptui cele bineplăcute lui Dumnezeu, iar acestea se săvârșesc prin fapta milosteniei față de aproapele săvârșită cu multă dragoste, însă dacă cel ce vrea să săvârșească binele își dorește să împlinească aceasta și cu ajutorul darului preoției, atunci toate îndatoririle și responsabilitățile se înmulțesc înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, însă dacă creștinul reușește să împlinească această slujire cât mai curat atunci și răsplata este pe măsură.

Referințe bibliografice:

BODOGAE Teodor, Pr. Prof. Dr., *Actualitatea mesajului Sfinților Trei Ierarhi*, M.B., nr.1-3 / 1975;

BODOGAE Teodor, ZĂGREAN Ioan, pr. prof., *Sfântul Vasile cel Mare Închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa*; Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1980;

COSMA Sorin, Diacon Prof., *Idei moral-socile în operele Sfinților Trei Ierarhi*, M.B., nr. 1-3 / 1974;

Despre Preoție, trad.de Pr. D. Fecioru, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1998;

GANEA Ioasaf, Arhid., *Sfântul Grigorie Teologul, propovăduitor al iubirii de semenii*, M.O., nr.1-2 / 1975;

GEORGESCU Mihai., Pr Magistrand, *Idei morale și sociale în comentariul la Psalmi al Sf. Vasile cel Mare*, S.T., nr. 7-8 /1958;

⁶⁸ *Ibidem*, p.113.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 215.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 221.

PAPADOPULOS Stelianos, *Vulturul Rănit, viața Sfântului Grigorie Teologul*, trad. de Pr. Dr. Constantin Coman și Diacon Cornel Coman, Ed. Bizantină, București 2002;

PAVEL C, Prof. Const., *Atitudinea Sfinților Trei Ierarhi față de probleme Părinți și Scriitori Bisericești*, nr.18, trad. de Prof. Iorgu D. Ivan, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1989;

Sfântul IOAN Gură de Aur, *Părinți și Scriitori Bisericești*, nr.23, trad. de Pr.D. Fecioru, Ed. Inst. Biblic și de Misiune, București 1994;

Sfântul IOAN Gură de Aur, *Despre Feciorie, Apologia Vieții Monahale, Despre Creșterea Copiilor*, trad. de Pr. Prof. D. Fecioru, Ed. Inst. biblic și de Misiune al B.O.R., București 2001;

Sfântul IOAN Gură de Aur, *Predici la Duminici și Sărbători*, trad. de P.S. Melchisedek de Roman, Ed. Bunavestire, Bacău 1997;

Sfântul VASILE cel Mare, „Asceticele”, *Părinți și Scriitori Bisericești*, nr.18, trad. de Prof. Iorgu D. Ivan, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1989.